

تشکیل انجمن مدیریت اسلامی حوزه علمیه

با هدف تعمیق و توسعه

مباحث مدیریت و سازمان در حوزه‌ها

و سامان بخشی به امور آموزشی و پژوهشی

مباحث مدیریتی، باعث شد

دانش‌آموختگان حوزوی علم مدیریت

گرد هم آیند تا گام‌های لازم برای

رسیدن به قله‌های مدیریت اسلامی را

طراحی و تدوین کنند.

خبرگزاری حوزه برای آشنایی هرچه بیشتر

با فعالیت‌های این انجمن و اقدامات

انجام‌شده در راستای حاکم‌سازی

مدیریت اسلامی در جامعه

گفت‌وگویی با حجت‌الاسلام والمسلمین

ولی‌الله نقی‌پورفر انجام داده است

که تقدیم محضر شما خوانندگان محترم

هفته‌نامه افق حوزه می‌گردد.



رئیس هیئت‌مدیره انجمن مدیریت اسلامی حوزه علمیه

اصالت علم مدیریت به این است که دستاوردهایش نتیجه‌بخش باشد

■ **در ابتدا درباره تاریخ تشکیل این انجمن و ضرورت تشکیل آن بگویید.**

● انجمن مدیریت اسلامی از سال ۸۳ کار خود را آغاز کرده است. درباره ضرورت تشکیل این انجمن نیز، باید گفت که انقلاب اسلامی ما یک باب جدیدی در عرصه‌های فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و... ایجاد کرد و فرهنگ قدرتمند الهی در همه این عرصه‌ها، تأثیرات عملی و نظری دارد. از سوی دیگر مبانی علوم انسانی بر علوم اسلامی، تأثیرات قطعی می‌گذارد و تحولات اساسی ایجاد می‌کند.

ضرورت تشکیل علوم انسانی، طبیعتاً یک ضرورت روشن در نگاه صاحب‌نظران اسلامی است. بر همین اساس برای اینکه حوزه علمیه هم، نقش فرهنگی و کاربردی خود را در اداره مملکت و آن‌گونه که سزاوار است، بر عهده داشته باشد، و محقق کند، یکی از ساختارهای ضروری برای حوزه در این عرصه، شکل‌گیری انجمن‌های علمی بود که نخبگان هر رشته را جمعیت کرده و دستاوردهای حاصل از اسلام را در پیشبرد اهداف و برنامه‌های نظام اسلامی در آن شاخه مدد دهد.

انجمن مدیریت اسلامی هم، در راستای همین نگاه شکل گرفته و عمدتاً از دو گروه دانش‌آموختگان رشته مدیریت که طلاب هستند و دوم پژوهشگرانی که به عرق دینی آمده و تحقیقاتی در حوزه این رشته انجام داده‌اند و خبرگان پژوهشگر این عرصه، این انجمن و دیگر انجمن‌های حوزه علمیه قم شکل گرفته و فعالیت خود را آغاز کرده است.

انجمن مدیریت اسلامی حوزه، هشتمین دوره خود را سپری می‌کند و هشت دوره از سال ۸۳ هر دو سال یک‌بار با برگزاری انتخاباتی که در میان اعضای انجمن شکل گرفته است، هیئت‌مدیره انتخاب شده و رسالت خود را در راستای اهداف و برنامه‌های انجمن دنبال کرده است.

■ **اهدافی که انجمن مدیریت اسلامی دنبال می‌کند، چیست و چه وظایفی بر دوش این انجمن گذاشته شده‌است؟**

● اگر بخواهم اهداف انجمن مدیریت حوزه را بیان کنم، تعمیق و توسعه مباحث تخصصی مدیریت اسلامی، تقویت و گسترش نظریه‌پردازی، پرسش‌گری، آزاداندیشی، نقد و مناظره مبتنی بر آموزه‌های اسلامی، ارتقای شأن و منزلت علمی و معنوی پژوهشگران و استادان، بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های تخصصی موجود، تقویت ارتباط میان عالمان برجسته و فاضل حوزه، صیانت از سنت حوزوی در عرصه مدیریت اسلامی و همچنین شناسایی استعدادها و ذخایر حوزه است. بر اساس این اهداف، وظایفی به‌صورت رسمی بر دوش انجمن مدیریت اسلامی گذاشته شده است.

نخستین وظیفه، ارائه برنامه‌های راهبردی است که هر دو سال یکبار انجام می‌پذیرد؛ البته گاهی هم ممکن است، برنامه راهبردی ما فراتر از دو سال باشد.

نیازسنجی علمی در زمینه مدیریت اسلامی وظیفه دیگری است که برای تحقق این مهم، باید موضوعات و اولویت‌ها را در این عرصه مشخص کنیم. همچنین تشکیل نشست‌ها و همایش‌های علمی، افزایش سطح دانش و مهارت اعضای انجمن، تحلیل از پژوهشگران و استادان انجمن، انتشار کتاب و نشریه علمی، همکاری با انجمن‌ها و مراکز علمی حوزوی و دانشگاهی در داخل و خارج از کشور، همکاری با نهادهای اجرایی حوزوی و غیرحوزوی در راستای اهداف و وظایف انجمن، زمینه‌سازی برای هماهنگی و همکاری مراکز علمی با یکدیگر و همکاری با حوزه‌های علمیه از دیگر وظایف این انجمن می‌باشد.

تدوین نقشه جامع مدیریت اسلامی

یکی از کارهای اساسی که در انجمن مدیریت اسلامی برای اولین‌بار در ذیل فعالیت شورای عالی انقلاب فرهنگی شکل گرفت، تدوین نقشه جامع مدیریت اسلامی است که یکی از محصولات انقلاب فرهنگی تاکنون است.

این نقشه جامع با همکاری حوزه و دانشگاه بود که علمداری و راهداری آن، با انجمن مدیریت اسلامی انجام شد. این نقشه جامع ذیل دبیرخانه شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی اسلامی شورای‌عالی انقلاب فرهنگی، در کارگروه ملی مدیریت مأموریت تعریف شد و مسئولیت آن نیز، بر دوش بنده بود. در این راستا پایگاهی در دانشگاه قم با همکاری شورای عالی انقلاب فرهنگی با عنوان پژوهشکده مدیریت اسلامی تشکیل شد و رسانتش هم، مأموریت‌گرا بود و آن، تدوین نقشه جامع مدیریت اسلامی و به تصویب رساندن و اجماع نسبی دانشمندان و فرهیختگان این رشته بود.

این معنا حاصل شده و با همکاری جامعه علمی حوزه و دانشگاه ما توانستیم، به اجماع نسبی برسیم و متن این نقشه در سال ۱۳۹۵ در یک نشست نخبگانی ملی که برگزار شد، به اجماع نسبی رسید و متن رسمی آن هم، در سال ۹۸ به تصویب کارگروه ملی رسید. اولین حرکت علمی در حوزه علوم انسانی شکل گرفت و راه را برای دیگر گروه‌های علمی باز کرد تا نقشه جامع رشته خود را تهیه کنند.

این نقشه، فاز دوم نقشه جامع علمی کشور است که مجموعه اهداف و

ابتکار دیگری که این نقشه انجام داده، این است که ما در تعالیم اسلامی مبانی عام، خاص و اخص داریم؛ معمولاً تاکنون مبانی عام بر مبانی خاص غلبه داشته است. مبانی بستری است که در آن بستر، علم شکل می‌گیرد و هویت مشخص پیدا می‌کند. ما یک مبانی عام اولیه داریم که شامل بدیهیات اولیه است و پایه شکل‌گیری تمام علوم است؛ مبانی عام الهی و اسلامی، پایه تمام تحقیقات یک پژوهشگر مسلمان است که در هرعرصه‌ای که بخواهد تحقیق کند، محکمات دین قطعاً مبنای پژوهش او خواهد بود؛ ولو در علوم تجربی و پزشکی و مهندسی و... باشد، باورهای اسلام، خط قرمز تحقیقات اوست.

مبانی‌ای هم ناظر به علوم انسانی است که بستر شکل‌گیری علوم انسانی اسلامی است. هر رشته علمی باید مبانی خاص خود را تعریف کند؛ مبانی خاص فندانسیون(پایه) ساختمان علمی هست که زیربنای شکل‌گیری مسائل آن می‌باشد. بر اساس این مبانی، باید مشخص شود که مؤلفه‌های اساسی در مبانی خاص آن علم چیست؟

ما مؤلفه‌های سرنوشت‌ساز این عرصه را شناسایی کردیم که بتوانیم، برای حوزه تحول نظام اداری و حاکمیتی کشور ارائه طریق کنیم. به‌لطف الهی با این نگاه ما به یک نظریه بنیادین اسلامی رسیدیم که رسمیت ملی هم پیدا کرد؛ نظریه بنیادین مدیریت اسلامی، به اعتقاد نجما، خانواده‌محوری در تدبیر نظامات اسلامی است. این نظریه تمام مسائل علم مدیریت اسلامی را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهد و در حقیقت مؤلفه محوری حل مشکلات عجیب و غریب نظام است که با مفقود بودن این مهم، مشکلات مختلف را در نظام اداری شاهد هستیم.

این نظریه با تلاش نخبگان علمی که این نظریه را باور کرده‌اند، به‌دست آمد است که ما در دوره دکترای مدیریت این نظریه را حدود ۲۰ سال پیش مطرح کردیم و چکش‌کاری شد و این نظریه امروز در قالب سند جامع خانواده، به‌عنوان سند ملی تلقی شده است که در سال ۱۳۹۵ در سالروز ازدواج حضرت زهرا و امام علیعلیه السلام صادر شد که متأسفانه هنوز جامعه نخبگانی متوجه نقش این نظریه نشده است. در آن سند مطرح شده که خانواده، باید محور نظامات فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و... باشد که از آن به‌عنوان پارادایم استفاده می‌شود.

البته پارادایم‌ها نظریاتی را شامل می شوند که ذیل آن، ده‌ها نظریه شکل می‌گیرد و در عرصه یک علم تحول اساسی ایجاد می‌کند؛ البته پارادایم‌ها هرچند قابل تغییر و تحول هستند؛ ولی این پارادایم جزء محکمات علم مدیریت اسلامی است.

مؤلفه دوم در این عرصه وحدت اسلامی است که ارزش فوق تصور دارد. ارزش سوم هم، دعوت به خیر و امر به معروف و نهی از منکر است که پایه تمام واجبات اجتماعی است.



برگزاری نشست‌های علمی و کارگاهی

انجمن مدیریت اسلامی حوزه علمیه قم، مانند انجمن‌های علمی دیگر، متولی برگزاری نشست‌های علمی و کارگاه‌های علمی و همچنین انتشار کتاب است که اقدامات خوبی در این عرصه انجام داده است. ما برای کانون‌های فرهنگی هنری مساجد و سازمان حج و زیارت، کارگاه‌های علمی و برای اساتید خارج حوزه نیز، نشست‌های ارتقای مهارت‌های مدیریتی برگزار کرده‌ایم و آمادگی داریم که کارگاه‌های مختلف برای گروه‌های مختلف علمی برگزار کنیم.

همچنین پروژه‌هایی در عرصه‌هایی که خلأ وجود داشت دنبال می‌کنیم. البته کار انجمن، راهبری و سیاست‌گذاری است که بر اساس آن، جامعه علمی و نخبگانی را در جهت پیشبرد اهداف نظام و پیشبرد نگاه مدیریت اسلامی از حیث علمی و نظری گسترش می‌دهد.

برای تحقق این مهم نشست‌های علمی برگزار می‌کنیم و انجمن مدیریت، آمادگی دارد که مسئولان حوزوی را که در عرصه‌های مختلف هستند، در حیث تخصص خود، ارزیابی کند و بر حسب نیاز آنها، کارگاه آموزشی ارتقایی برگزار کند تا موجب حسن انجام خدمت مدیران حوزه شود.

۱۲۰ نفر از نخبگان علم مدیریت

عضو انجمن مدیریت اسلامی حوزه هستند

بیش از ۱۲۰ نفر عضو انجمن مدیریت اسلامی حوزه هستند که ۴۰ عضو دارای دکترای مدیریت هستند؛ ولی هنوز از این ظرفیت استفاده خوبی نشده است. اینها توانایی علمی دارند؛ ولی هنوز در مجامع علمی به‌کار گرفته نشده‌اند و بیشتر درگیر کارهای اجرایی شده‌اند. باید این ظرفیت در سیستم علمی کشور فعال شوند تا شاهد اثرات ارزشمند آن باشیم.

ما بیش از ۲۰ انجمن علمی در حوزه قم داریم که با حضور اساتید و پژوهشگران برجسته علوم مختلف در حال فعالیت هستند. در چنین شرایطی مطرح کردن گروه‌های علمی و ایجاد این تعددها آسیب‌زااست و موجب می‌شود، در این مسیر انگیزه‌ها کم شود. یکی از کارهایی که حوزه باید انجام دهد، تقویت انجمن‌های علمی است؛ چراکه این انجمن‌ها بازاری حوزه هستند و مشاور تخصصی مدیریت حوزه در موضوعات مربوطه می‌باشند.

شورای عالی و مدیریت حوزه‌های علمیه در این عرصه نقش اصلی و محوری دارند. ما مطرح کرده‌ایم که ۱۲ مورد است که جزء حقوق اصلی انجمن‌هاست که باید از اینها استفاده حداکثری شود؛ ولی متأسفانه این مسئله هنوز محقق نشده است و مشاهده می‌کنیم، در عرض(کارها) ما نظام رشته علوم انسانی اسلامی مطرح می‌شود. معاونت آموزش گروهی برای خود تشکیل می‌دهد و نظام رشته‌ها را بررسی می‌کند که پس از تلاش‌های زیاد، قدری سهم در این عرصه به ما داده شد. اگر هر مجموعه‌ای بخواهد

مدیریت اسلامی را در حوزه ایجاد کند، باید انجمن مدیریت اسلامی بر نوع مواد درسی و تدریس اساتید، نظارت و ارزیابی کند.

توانمندی‌های انجمن به‌خوبی به‌کار گرفته نشده است و انجمن‌های علمی با حداقل ظرفیت‌ها کارهای خود را دنبال می‌کنند. در بحث مدیریت اسلامی وقتی ضرورتی پیدا می‌شود، کدام مرجع حوزوی باید نیاز مخاطبان را پاسخ دهد؟ باید این هویت برای انجمن‌ها ایجاد شود و همه به سراغ انجمن‌ها بیایند. متأسفانه به‌دلیل نبود این هویت، دیگران به‌صورت انفرادی به انجمن می‌آیند و نامی از انجمن در میان نیست.

■ **درباره مدیریت اسلامی کارهای نظری و علمی شده است. در مرحله عملیاتی شدن آن در جامعه، در چه مرحله‌ای هستید؟**

● برای ما قدم اول ضرورت شکل‌گیری نقشه جامع بود که خوشبختانه انجام شد و تبیین نقشه نیز در حال انجام است. علم مدیریت، علم نظریه و کاربرد است و صرفاً نظری نیست. اصالت علم مدیریت به این است که دستاوردهایش نتیجه‌بخش باشد. این علم طبیعتاً ارتباط وسیعی با حوزه اجرا دارد و در هر پژوهش، مدیریت اسلامی، حوزه تحقق عملیاتی آن را نیز باید بررسی کند. ما حوزه نظری مدیریت اسلامی را مطرح کردیم و در حوزه، مفید و مؤثر بودن آن نیز مطرح شده است که در این عرصه، کارآمدی مهم است. در این راستا در موضوع شاخه‌های کارآمدی، مطرح شده است که کارآمدی باید ازبیش، دارای کارایی و مطابق با مصلحت نظام باشد و دیگر اینکه در این مسیر هماهنگ باشد.

نقشه جامع ایجاد شده و در حال حاضر نوباست؛ در این عرصه ریل‌گذاری انجام شده و باید جامعه علمی حوزوی و دانشگاهی در این جهت پژوهش‌های خود را انجام دهند. ما در حال حاضر در مرحله پژوهش در عرصه مدیریت اسلامی هستیم؛ در گذشته پژوهش‌ها و پایان‌نامه‌هایی انجام می‌شد؛ ولی به‌صورت مجزا و بعضاً بدون هماهنگی با هم بودند. دوستان در این عرصه رانداذاری قرارگاه مدیریت اسلامی را مطرح کردند؛ البته ما در نقشه جامع مدیریت اسلامی، پژوهشگاه ملی تحول و ارتقای مدیریت اسلامی را مطرح کردیم تا توانمندی‌های جامعه نخبگانی مدیریت را ایجاد کند. ما یک مرکزی که فرادانشگاهی و حوزوی باشد، نداریم؛ البته در این عرصه اولین نهاد، پژوهشکده مدیریت اسلامی بود که نقشه جامع مدیریت اسلامی از آن متولد شد. ما باید پژوهش‌های معتبر را داشته باشیم تا در حوزه اجرا نقش‌آفرین باشد. قدم بعدی ما این است که ستاد راهبری نقشه جامع مدیریت اسلامی را دنبال می‌کنیم؛ البته در حال حاضر ستاد راهبری نقشه جامع علمی کشور هست که مراکز بین‌رشته‌ای شکل بگیرد تا دستاوردهای مبارک نظریه‌ها در حوزه‌های مختلف علمی نقش‌آفرین باشد؛ ولی اینکه به جایگاهی برسیم تا ستاد راهبری بیاید و در این عرصه به ما کمک کند، هنوز محقق نشده است.

پایان‌نامه‌های مدیریت در سطح ارشد و دکتری، باید ۲۰ تا ۳۰درصد با موضوع مدیریت اسلامی باشد که ما بودجه رسمی برای آن تعریف کردیم؛ ولی کارهای انجام‌شده در این عرصه پراکنده است. باید این موضوع رسمیت یابد و پایان‌نامه‌ها در مسیر حل مشکلات، در اختیار نظام قرار گیرد. اینکه صرفاً آنها برای انباشته شدن در گوشه کتابخانه‌ها باشد، اشتباه است.

وقتی بودجه رسمی مستمری تعریف شده، باید آنها را جهت بدهیم که در خدمت نظام باشد؛ مانند پژوهشگاه تحول و ارتقای مدیریت اسلامی که با تحول ساختاری که دارد، در این عرصه می‌تواند اثرگذار باشد.

استفاده از ظرفیت مجلس شورای اسلامی

در عرصه مدیریت اسلامی

مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی که دارای هویت حوزوی است، چند سالی است که در حوزه شکل گرفته است و ما در کارگروه مدیریت آن فعال هستیم و توانایی آن را وارد کار کرده‌ایم. طرح و لوایحی که در مجلس است، اگر صیغه مدیریت دارد، در آن نظر می‌دهیم. موضوع دیگری که در آن در حال فعالیت هستیم، ارائه موضوعات به پژوهشگران مدیریت اسلامی در راستای خدمت به جامعه اسلامی و حل مسائل نظام است. این کارها را در دو سالی که کارگروه مدیریت در مرکز تحقیقات شکل گرفته، دنبال می‌کنیم. این انجمن نقش راهبری و هدایت‌گری جامعه علمی مدیریت اسلامی است؛ وقتی طرح و درخواستی از مجلس می‌آید، باید تمام استعدادها و توانایی‌های کشوری را شناسایی کنیم و از توانایی‌های آنها استفاده ببریم. ما نخبگان زیادی داریم که وقتی طرحی از مجلس می‌آید، می‌توانند در بونه نقد و نظر حضور داشته باشند که این کار، موجب جامع‌نگری در این طرح می‌شود.

همچنین با دبیرخانه انجمن‌های علمی نیز، هماهنگ کردیم که بر اساس آن، گردش‌های دوره‌ای در استان‌های مختلف داریم که چند استان انتخاب شد و با سفری که به آنجاها داشتیم، با نخبگان آن استان‌ها ارتباط گرفتیم. این ارتباط می‌تواند، تحول مبارکی را در حوزه‌های علمیه کشور داشته باشد و گرایش‌های تخصصی را در حوزه تقویت کند و به تلاش‌های علمی که در حوزه در حال انجام است، جهت دهد.

■ **در عرصه نشر چه اقداماتی داشتید؟**

- ما سه کتاب داریم که برگرفته از جلسات و نشست‌هاست که تبدیل به کتاب شده است و قابل آن در سایت انجمن مدیریت اسلامی قرار داده شده‌است.
- یکی از برنامه‌های آتی انجمن مدیریت اسلامی حوزه، ادامه دادن فعالیت‌های جاری انجمن شامل: برگزاری نشست علمی و نقد کتاب و میزگرد علمی تخصصی با موضوعات مدیریت اسلامی بر اساس مسائل پیش‌روست.
- همچنین برخی طرح‌های پژوهشی را در دستور کار داریم که در صورت تأمین بودجه انجام خواهد شد که در این عرصه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تبیین و طراحی الگوی مطلوب انجمن‌های علمی حوزه با تأکید بر چشم‌انداز حوزه علمیه با محوریت بررسی ماهیت، ویژگی‌ها، اهداف و وظایف و تهیه چشم‌انداز انجمن‌ها؛
- کلان‌طرح پژوهشی منابع مدیریت اسلامی پایگاه داده‌ها شامل: کتب، مقالات، رساله و پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی؛
- تدوین معجم آیات مدیریتی با محورهای: وظایف عمومی مدیریت، مدیریت بحران و مدیریت رفقا؛
- خانواده‌محوری در سیاست‌گذاری فرهنگی و اقتصادی نظام جمهوری اسلامی؛
- مرکز رصد مسائل کلان و خرد نهاد روحانیت شامل: ائمه جمعه و جماعات، مبلغان، حوزه‌های علمیه، نمایندگان نهاد رهبری و...